

VESELI STARCI

INO PÉVCI

STR. 3

PO PETNAJSTI

LEJTAJ

STR. 5

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 14. avgusta 2003 ☼ Leto XIII, št. 16

Bitka pri Monoštri, 1664-2003

Zgodovinski dnevi v Monoštri

»Ka pa lejčes, vejpa nej törski (turški) pobej!«, »Telko vas geste kak Törkov.«, »Tau dejte je tak törsko!« Tej reki pa ešče nisterne legende (legenda o zlatom teleti, steroga so Törki pokopali, legenda o varaškoj cerkvi) kažejo, ka se je spomin na monoštrsko bitko (szentgotthárd csata) oh-rano v spomini in jeziki po-rabski Slovincov.

Monoštrska bitka, če ščemo pravični biti, je po istini nej v Monoštri bila, liki v dolini Rabe med Slovensko vesjo pa Dolenjim Senikom. Zato ji Avstrijci pravijo bitka pri Mogersdorff/Modincej. Na spomin te bitke je kapejla pa velki križ na avstrijski strani, steri se tak lepau vidi od nas tó. Če pa staupite v varaško cerkev pa poglednete na plafaun, osrejdnja freska tó tau kaže, kak so se krščanski sodacke skurok s cejle Europe bili s Törki. Tau fresko je namalo Štefan Dorffmeister. Eške en lejpi spomin najdemo v Monoštri na te čase. Če te se kaj šetali pri gledališki dvorani, si poglednite velke bronaste vrata, stera je napravó kipar Sándor Kiss 1987. leta.

Varaš si je že dugo premišlavau, ka bi bilau tisto, ka ma samo tau mesto pri Rabi, s čim bi leko vleta privabó vse več turistov. Probali so že tau s »Festivalom dobrega sosodstva«, organizirali so senje, na sterom so odavali ljudski obrtniki, dapa nika se je nej tak zošikalo, kak so mislili.

Letos so odprvin organizirali zgodovinske dneve, stera so povezali z monoštrsko bitko, stera je bila 1. avgustašua 1664. leta.

Na tridnevni prireditvi (rendzvény) je vsikiš najšo nika zase. V petek popodneva so

odprli razstavo orožij, gde so notrapokazali stare sable, pükše. Na odri na prostom so

gorastaupili gledališniki s komedijo, po tistim smo pa malo šli nazaj v zgodovini pa

poglednili, kak so živelí krali, kralice pa vitezi v srejdnom veki. Tisti, steri radi majó muziko, so leko pošlušali renesančno glasbo ali pa pihalno godbo, stera je prišla s Talanjskoga. Varašanci so najbóla najgeri bili na rockopero Pétra Dzside.

Drugi den so tisti na vrsto prišli, steri radi majó šport. Te den so organizirali tek (futás) v spomin na monoštrsko bitko. Tisti, steri so se odlaučili za glavni tek, so morali bežati devet kilometrov. Proga je vodila od varaške cerkve do križa v Modincej pa nazaj. V velkój vročini je kakšni 130 tekačov bilau na štarti, najstarejši je bijo 77 lejta star, najmlajši pa 9. Tekaci so prišli s cejle Vogrske, eno par iz Avstrije. Iz Slovenije na žalost níkoga nej bilo, če rejsan so organizatorí kakšni tristau lidam poslali pozvanje.

Tretji den so prišle na vrsto pihalne godbe (fúvószenekarok), te den so držali srečanje pihalni godb mest ob Rabi.

Vse tri dni je prišlo preci lidi na programe, nej samo domanjí, liki turisti tó. Zatok organizatorí (mestna občina, kulturni dom pa športno društvo) tak mislijo, ka leta 2004 pa baujo zgodovinski dnevi. Drugo leto bi radi pozvali na te dneve Francuze, vej pa krščanske sodacke je 1664. leta vodo francuski general. Organizatorí vúpajo, ka dobi Monošter z zgodovinskimi dnevi rejsan tradicionalno prireditve, stera de pomagala, ka varaš pri tromeji grata znani po cejloj rosagi.

Marijana Sukič

Žepni računalnik lahko nadomesti vse enciklopedije sveta?

S pomočjo sodobnih telekomunikacijskih in obveščevalnih sredstev si človek v trenutku lahko nabavi vse potrebne informacije. Žal, ta možnost hkrati tudi prikrajša človeka za užitek tradicionalnega raziskovalnega dela, ko ne najde le iskanega gradiva, temveč med iskanjem le-tega lahko naleti tudi na dela, ki jih do takrat sploh ni poznal in katera mu odkrivajo nove perspektive. Ta nova oblika spoznavanja informacij ne prispeva k razvoju pozornosti, ne zahteva koncentracije, ne razvija procesa mišljenja, niti fantazije, kajti informacije se pojavijo v hipu. Vse dobimo gotovo, brez tega, da bi bili prisiljeni preištevati. Če človek hoče prebrati knjigo, če hoče občudovati umetnino ali odkriti krasote, ljubkosti narave, se mora ustaviti, mora odkriti tudi drobne detajle, drugače teh lepot v svoji celovitosti ne more objeti. Če sklepamo po mentaliteti človeka današnjega obdobja, vedno manj lahko pričakujemo, da se ta proces spremeni. Današnja mladina - čast izjemam - uživa le brezmelodično, predirljivo, hrupno, monotono glasbo, opazi le kričeče, kontrastne barve. Zanimajo jo le filmi, ki so natrpani z ekstremnimi dogodki. Ne morejo pa obstati ob rožici, občudovati njene enkratne, očarljive lepote, niso sposobni uživati nebeške lepote dih pridržujočega glasu, ki izhaja iz drobnega grlička majhne ptičice, osramujoč s svojo očarljivostjo največje skladatelje. Vse te lepote sprejemajo ravnodušno, kajti iščejo le vsebinsko prazna razvedrila, ki so v skladu s pospešenim ritmom današnjega življenja, ko se

emocije avtomatično minimalizirajo ali popolnoma izginejo iz našega življenja. Deviza življenja je postal racionalizem, rentabilnost, dobiček.

Od družine v neštetihih primerih ne moremo pričakovati glede omenjenih tendenc nobene spremembe, zato nam ne preostane nič drugega, kot da nastavljammo naše pretenzije na drugo važno področje odrasčajoče generacije - na solo, ki bi bila poklicana, da kompenzira to nezaželeno tendenco. Na žalost moramo priznati, da ta tendenca prevzema tudi del - predvsem mladih - pedagogov. Toda tega edinega važnega področja nikakor ne smemo opustiti. Če tradicionalne zapuščine naših prednikov ne bomo posredovali odrasčajoči generaciji, potem tudi od njih ne moremo pričakovati kulturnega dviga. Po mojem mnenju si današnja šola dodeljuje napačno vlogo. Že več desetletij ne moremo ugotavljati pri šolskem pouku pri nas nobene druge stalnosti kot permanentno revidiranje učnega gradiva, oziroma metod. Stotine ekspertov predeluje in neštetočrat ureja po novem sistemu učno gradivo posameznih predmetov. Žal, brez bistvenih sprememb, kajti pri vsakem predmetu si prizadevajo tudi v bodoče v srednjih šolah naučiti podrobno, v kronološkem zaporedju vse važne, doslej odkrite teze posameznih ved, z letnicami, dogodki, imeni, z izpeljavami formul in tako naprej. Največkrat pa obstanejo na koncu tik pred našo nedavno preteklostjo. Tako so si naši učenci čisto na jasnem na področju zgodovine stajega veka, ne vedo pa, kje in

zakaj je v zadnji vojni padel njihov stari oče. Razvoj nekaterih ved se je v zadnjih letih tako pospešil, da tega dostikrat niti eksperti ne morejo več spremljati. Moralni bi torej namesto kronološkega aspekta najti druge kriterije, po katerih bi določali in obravnavali učno snov, morali bi razmišljati o tem, kaj bi se moralo učiti, ne pa o tem, kaj bi lahko izpustili. To, kar bi strokovnjaki imeli za važno, bi potem predelali temeljito, ne le mimograde, kot smo delali do sedaj, sklicujoč se na to, da nas priganja čas. Vso učno snov, ki bi jo potem obravnavali, bi morali konkretno povezati s prakso, delati take naloge, ki jih bo učenec pozneje moral reševati v vsakdanjem življenju, ne pa učiti take teze, ki jih v boljšem primeru osvaja študent na univerzah. V srednji šoli dosežemo, da učenci popolnoma zgubijo veselje do branja. Namesto da bi jim dajali kreativne naloge, jih tedne in tedne mukimo z analizo prebranih del, dokler se jim vse skupaj ne zastudi. V skrajnem primeru nekateri profesorji celo zahtevajo, da se dijaki, namesto da bi povedali svojega mnenja, morajo naguliti gotove analize po konceptiji profesorja, kajti te so gotovo standardne, mnenje učenca ga pa sploh ne zanima. Zakaj bi se potem kakšen učenec mučil z branjem obveznega berila, če itak nikogar ne zanima, kaj in kako on o tem razmišlja, kaj in kako bi o tem povedal svoje mnenje. Jaz se le čudim, zakaj taki profesorji kritizirajo učence, češ da ti ne znajo samostojno misliti. Saj niso imeli nobene priložnosti, da bi vadili kreativno mišljenje, da bi skušali logično razkriti

svoj pogled na prebrano gradivo. Ob takih zahtevah se razvija le njihova sposobnost dobrega pomnjenja, memorije. Z izjemo mode, seksa, moderne glasbe, dijak ni sposoben povedati svojega mnenja o ničemer. Najbolj neučinkovit je pouk tujega jezika. Učenec šestega razreda dobi za nalogo, da se do naslednje ure mora naučiti 80 novih besed, izrazov. Iz novih besed potem na naslednji uri pišejo šolsko nalogo. Ne stavke, le besede, torej nemške aдекватne madžarskih besed. Če je učenec priden, se jih nadudla in dobi odlično. Vsi bodo zadovoljni, učenec, profesor in starši. Starši so celo ponosni, kako dobro otrok napreduje, kako dobro obvlada tuji jezik, kar upravičeno sklepajo po oceni. V resnici pa ne zna samostojno sestaviti najbolj primitivnega prostega stavka. In profesor se temu čudi. Jaz se pa čudim profesorju, zakaj se on temu čudi. Sedaj se ne želim zaplesti v filološko strokovno metodiko, kajti vsak profesor tujega jezika si je na jasnem, da le z večstransko vajo - pisno in ustno, z različnimi situacijskimi vajami lahko dosežemo, da si učenec besedo zapomni, jo v kontekstu prepozna in jo v pisni in govorni obliki primerno uporablja. Dočim se žal vedno bolj uveljavlja pri pouku tujih jezikov lagodna navada - predvsem pri bolj slabih učiteljih - da enostavno prevedejo lekcije v materinščino, to je v madžarski jezik, se nadudlajo nove besede in s tem je učbenik predelan, lahko nadaljujemo z drugim. Resnica je seveda tudi to, da pri nas šteje le količina obravnavane snovi, ne pa kakovost. Prevezemamo brez kritike in

analize angleške učne načrte, ne da bi upoštevali, da materinščina madžarskih otrok ni indoevropski jezik, ter jim zaradi tega osvobodijo nekega indoevropskega jezika povzročajo neprimerno večje težave kot učencem, materinščina je, na primer angleščina, nemščina, ali kak slovanski jezik.

Podrobno obravnavajo v srednjih šolah mikrobiologijo, jedrsko fiziko, mehaniko, organske spojine, računanje z integrali, v tujini ne znajo vprašati, kako se pride do kakega objekta. Pojasnila pa absolutno ne bodo dojel. Pojma nimajo o umetnostni zgodovini, ne učijo se religije in etike. Z apatičnim izrazom stojijo pred sliko van Eycka, ravnodušno poslušajo Mozarta ali Haydna. Mučijo pa živali, poslušajo monotonu tuljenje, ki se niti pri najboljši volji ne more imenovati glasba, uničujejo okolje, ne razumejo tega, kar berejo, nič človeškega ne more pritegniti njihove pozornosti. To je - žal - današnji trend, končni produkt družinske in šolske vzgoje. Moramo priznati, da stojimo pred vzgojnim bankrotom. Iz tega lahko sklepamo, kakšno bo življenje v bližnji bodočnosti, ko bo današnja mladina vzgajala svoje potomce, to je naslednjo generacijo. Skrb zbujajoča perspektiva! A se bo našel takrat še nekdo, ki bo takratno nadebudno mladino opozoril, da tako ni vse v redu, da se knjige ne smejo sežigati, ker so nosilci neizmerljivih vrednot...?

Suzana Guoth

Veseli starci ino pevci

Gda je šolskomi leti konec, te se dostim življenje, vsakdanešnje delo, počinek malo preoberne. Skolnicke si malo leko počivajo, če rejsan morajo na različne tečaje ojditi. Stariške, ki pa majo šolsko deco, več brige majo. Dosti ne vejo, ka bi z decov, gda oni delajo. Dapa si vsakši zatok malo počine, če dobi na delovnom mesti dopust. Starejši pa od velke vročine trpimo, te smo pa radi, če se leko vsakdanešnji

blüzi 140 lüdi vküp prišlo, tak ka se je kulturna dvorana nej samo napunila, liki naklačila. Tak so v kulturnom programi sodelujoči igralci pa drugi sploj velki uspeh doživeli. Upokojenci so sploj dobra publika. Sploj je te veselo bilau, gda je števanovska gledališka skupina naprej dala igro *Več pa nigdar nej*. Telko ploskanja pa smeja je ta dvorana vendar eške nigdar nej čüla. Po tistem se je prireditev nada-

držo mešani pevski zbor Avgust Pavel z Gorenjoga Senika. Kak vsigdar, zdaj smo se tü „preselili“ na Grebenšček. Depa nej samo pevci, liki njigvi bližnji, njigva deca od najbola maloga do najbola starejšoga. Velka radost je bila te, gda so med nas prišli Martin Ropoš, gorenjesenički župan, predsednik Državne slovenske samouprave, Jože Hirnök, predsednik Slovenske zveze pa njegva žena, sestra pa mama.

Tekmovanje, igre so pa trajale cejli dvečerek. Najlepše je tau bilau, ka so pevci te najbola male tak pošüvali pri igraj kak vsakšoga drugoga, etak so pa ovi tü lepo doživetje meli. Samo leko vüpamo, ka tau baudejo bodoči pevci pri zbori. Nej bi pa popolna bila ta prireditev, če bi Jože Gyeček nej pripelo pevce s traktorom pa bi je nej odpelo tü. Tak, ka gda so se več nej mogli špilati, so si pa na Jožina traktor sedli pa hajde na Janošov breg prejk brge pa

Pevci se radi špilamo tö.

Bajzek, Gyöngyi Bajzek pa ka je etakšoga reda pot-Gabor Wachter. Etak so se rejбно. oni pobrigali od vse stvari,

Irena Barber

Zbaugum, Mariška néni!

Pá nas je menje v Andovcaj. Ešče sreča, ka nas je tak menje, ka je niške nej mrau. Eden mejsac, ka so se *Svecina Mariška* skvartejrali v Varaš. Falili do nam. Nej bijo taši den, ka bi z brga nej dola prišli ali po krü ali po pošto ali samo malo sausede poglednit. Rad ji je emo vsakši. Vedli so pripovejdati s starimi pa z mladimi tö. Nej bilau tašoga vaškoga dneva ali dneva starcov, ka bi oni falili. Ka koli je trbelo pomagati, oni so vsigdar na pomauč bili.

Nikdar ne pozabim, gda smo križ svečali vrkar na brgej. Že zima bila. Zgučavali smo se, od kec zdaj spravimo martinčac. Eden čas smo se etak pogučavali, dapa nika čednoga smo nej vedli vönajti. Pet-šest centimetrov velki snej je bijo pa niške nej emo trno volau pod snegaum martinčec vöbrati. Gnauk samo Mariška néni k nam staupijo pa tak pravijo: „Nika se ne boj, baudé martinčec, vej ga mi naberemo.“ Pa tak je bilau. V soboto zazranka so Mariška néni eden velki košar martinčec nabrali. Male roke so njim vse vküpzmrznila, dapa oči so se jim tak svejtüla kak sonce. „Vidiš, stari človek zato tö vej pomagati, če šké.“

Mariška néni, želejm vam, ka naj vas tam v Varaši tö tak radi majo, kak smo vas mi, Andovčani meli.”

Karči Holec

Iz sedmi vasnic pa Varaša se naj se vküpnabralo kakšni 140 lüdi.

Vesele penzionistke s fudašom Stankom.

brig malo rejšimo, malo vüjdemo.

Nika etak je bilau 25. julija, gda so porabski penzionisti meli svoj velki piknik na Dolenjom Seniki. Na te piknik, kulturni den smo pozvali Dolenjesenčare tü, sploj pa tiste, ki so člani upokojenskoga kluba v vesi. Etak je

ljevala. Lüdje so si sedli vanej, zgučavali, plesali, veselili se. Za muziko se je pobrigo Stanko Črnko iz Čepinac. Pa tau je tü lepau bilau, ka smo iz Čepinac tü meli goste. Pravo počivanje, pravo srečanje smo doživeli. Za dva dni, 27. julija, je pa svoj tradicionalni piknik

prejk dole. Pesem je pa samo tak gmelala po dolaj pa brgaj. Po mojom je zatok potrejno etakše prireditev držati, ka tau mauč da pa vküp drži pevce.

Na taum pikniki so najbola zanimive bile vsefele igre. Piknik so trge mladi pevci vodili, organizirali, Laslo

Najbolj odročni del Goriškega

Ob Curku navzgor

Nadvse zanimivo potovanje od Središča do Ivanjševca in na „konec sveta“ v Lončarovce – od tu naprej namreč ne pelje več nobena cesta.

Ker sem se proti Središču na Goričkem podala po prvi cesti na desno v vasi Prosenjakovci, me je tu in tam sredi poti že malce zaskrbelo: Ali nisem že sredi gozdov na Madžarskem?

belji paši. Na majhni jasi je množica čebeljih panjev – na dveh tovrnjakih in še na tleh. Vas Središče je menda najbolj "bogu za hrbotom" in zadnje čase po krivici v medijih zgolj zaradi razvpitega

govornik. Res je, da je veliko ljudi zaradi propada tovarne v Prosenjakovcih ostalo brez službe in bi bili veseli kakšne možnosti za poslitve. In kakšna vas je to Središče? Nekaj posebnega, kjer se staro noče umakniti novemu. To se opazi pri hišah, saj se nekatere stare kar vgrezajo v zemljo, pa tudi pokopališče, do katerega pridete, če greste desno po

asfaltirani cesti do konca vasi, je nekaj posebnega – plastičnih vencev, ki krasijo polovico pokopališča, ne zavržejo, ampak jih obesijo na bližnje grme, v stari leseni mrliški vežici še hranijo mrliški voz, čeprav je poleg že lepo urejena nova mrliška vežica. Menda je vas bogata po vodnih izvirih, vodnjakih. Vode jim ne manjka, za razliko od drugih gorič-

Pokopališče v Središču je nekaj posebnega, spleča se sprehoditi po tej poti.

Če vam ni žal avtomobila (cesta je sicer v zelo dobrem stanju, čeprav ni asfaltirana) ali če se boste na pot odpravili peš, se morate podati po naši predlagani smeri. Najprej boste deležni lepega pogleda na celotno naselje Prosenjakovci, potem pa boste uživali v zares lepi neokrnjeni naravi in, kakor sem že omenila, čudovitih gozdovih. Ko zavije pot navzdol po hribu, ugotovimo, po čem je to območje še dragoceno: po če-

Art centra, ki nastaja v bivši karavli. Tokrat nas ta gola stavba ni zanimala, strinjamo pa se s komentarjem naključnega sogovornika: „Če bi te milijone dali našim ljudem, da bi uredili vas in si zagotovili kakšen posel na domu, bi bilo več koristi.“ Bomo videli, kaj bo. Mogoče pa jih bodo presenetili in bo tukaj res nastal kakšen mednarodni center – ko le ne bi bilo takšnega namernega nagajanja nekaterih lokalnih politikov, je še dodal so-

Ivanjševski zvonik ob križišču še vedno služi svojemu namenu

kih vasi, to je opaziti tudi ob cestah, ko se peljete skozi vas, pa tudi eno od zanimivih ledinskih imen je Črno jezero.

Pot naprej nas pelje po prvi vzhodno-goriški pokrajini, kjer so še terasaste njive. Takšno krajino s starimi sadovnjaki, travniki in potokom bi Evropejci takoj kupili in prenesli kam v bližino Bruslja – če bi se dalo. Tudi pri nas vse redkeje vidimo

»Dokument je pripravljen s finančno pomočjo Evropske skupnosti. Stališča izražena v tem dokumentu so stališča radia Murški val in časopisa Porabje ter se v nobenem primeru ne morejo obravnavati kot uradno stališče Evropske skupnosti«

takšno pristnost. Ivanjševci so sicer majhna vasica, vendar nadvse pomembno prometno križišče. Poleg tega križišča, kjer pridete desno v Domanjševce in naprej na Hodoš, levo pa v Prosenjakovce, stoji leseni zvonik. To ni navaden leseni zvonik. Nekoliko dalje vam bo „padel v oči“ lepo pobarvan čebeljak zelo znanega čebelarja. Brez problemov se lahko ustavite in ga kaj pobarate, poskusite njegove darove narave in čebel (iz zaupnih virov sem izvedela, da sodeluje pri nastajanju nove Sladke poti). Pot naprej, torej ob potoku Curek navzgor, je res podobna sprehodu po krajinskem parku. Vas Lončarovci vas bo impresionirala... kakor da bi bila nekje na koncu nečesa... Ali pa na začetku, kakor se vzame. Pa vendar je od Ratkovec oddaljena le 2,5 km, od Domanjševca 3 in od Križevca 4 km. Naselje z jedrom na pobočju vasi predstavljajo zaselki z zanimivimi imeni: Jame, Kočov Breg, Obertov Breg, Števni Breg, Ivankocin Breg in Zdolnji.

Vas je v povirju potoka Curek, kakor na dlani bo pred vami, ko boste zavili proti Kančevcem in Ratkovcem in se na vrhu hriba ozrli navzdol. Prav gotovo boste rekli: Kako je lepo, je to res pri nas? Ker je danes skoraj do vsake vasi že asfaltna cesta, ni več nič nemogoče. Samo voljo do raziskovanja morate imeti!

Bernarda B. Peček

Lončarovci – vas na pobočju hriba in v povirju potoka Curek

Po petnajsti lejtaj

S knigo od Tuzle do Sarajeva - Bojna v Bosni in Hercegovini je dojr mrla - Nouva padaštva

Osem se nas je napelalo, ka mo šli za eden keđen v Bosnijo. Neje gly bilou tak, kak če bi si samo zgučali in šli tadoj. Emo sam rejsan veliko srečo. Moja slejdnja kniga je vöprišla pri založbi **Litera** iz Maribora, stero so vküp naredli trno mladi lidge. Mladi pa batrivni. Nji je v Bosnijo pozvo njivi padaš, pisatel pa žüpan varaša Tuzla **Jasmin Imamović**. V Tuzli je bilou veliko srečanje pisatelov in tak so me pozvali, če dem z njimi, ka svojo nouvo knigo nut pokazem. Nejsam si brodo ranč minuto, vej sam pa nej biu že petnajst lejt tam doli, v tisti cajtaj, gda pa je ške bila Jugoslavija pa vsižo leto bar dvakrat po eden keđen. V Bosniji in Hercegovini so inda bili najbokuši festivali, na steri so se srečavale gledališke držine. Takše so bile tiste moje poti in poti moji padašov, na steri smo srečali dosta nouvi padašov, steri pa na žalost za bojne volo več nega med živimi. Zdjaj sam na tou pout stoupo s knigo v rokej. Povedano po istini, bole smo bili bliže granici, bole sam emo nikši čüdni stra, ka me čaka, kakši so gnesden lidge, do ške li z nami Slovenci sploj kaj gučati, so mogouče čemerasti na nas pa vse fele drugoga me je mantralo. Zato ka z lidmi iz Bosnije smo bili v Jugoslaviji dobri padaške, trno dobro smo se razmilili.

Že včasini po tistom, gda smo v Tuzli prišli v velki in lejpi hotel, ka se zove ranč tak kak varaš, sam stoupo za petnajst lejt nazaj. Z lidami, ka sam je vido prvič v žitki, sam pa zanjži že čüu, smo si segali v roke. Pesnik **Josip Osti**, steri je med bojno v Bosniji prišo živet v Slovenijo in eške itak žive pri nas, je tó biu z nami. Un je pozno vsižšoga, steri je tam biu in v guči z njegovimi poznanci sam brž gor prišo, ka sam ške nej ta pozabo bosansko rejč. Rejsan, ka so tam bili eške Srbi pa Horvati tó, dapa ge sam vlejko po bo-

sanski, tou se mi je najbolje šikalo. Sto bi vedo, kelkokrat smo spili na zdravdje posanco njive meke palinke, prva, kak smo šli večer malo kouli po varaši. Bilou nas je eno

trestri, med nami pa žüpan in pisatel Imamović.

- Zdjaj sam z vami kak najbolje predjen človek v toum varaši, v mojoj Tuzli. Tou pa zato, ka se gnes eške nemo zgučavali od pisanja. Za tou de čas druge dneve. Té večer vam škem nika povedati od toga mojoga varaša, - smo se stavili na brejgi, od kec se je vidla skur cejla Tuzla.

V Tuzli žive kouli dvejstodjezero lidi. Največ je Bosancov, kuj pa so eške Muslimani, Hrvati pa Srbi. Tou je varaš z dosta žmetni fabrik, zato se ga držži glas, ka je v njem nej najlepše živet. Ranč té nouvi žüpan ške tou malo kouli obrnouti. Rad bi biu, ka Tuzla grata varaš, poznani po kulturi in, po svoji velki lidaj in po turizmi. Zato so začali na roubi varaša delati veliko soleno jezero, tak veliko kak pou Monoštra. Zato ka Tuzla je na svejti najbolje poznana zavolo soli. Od tec njeno menje, zato ka **tuz** v turškoj rejči znamenuje sou. Na tom mestu lidge iz zemle kopajo sou že djezero pa djezero lejt. Kak so vözračunali, je pod varašom kouli sedemstoupetdeset djezero milijonov ton kamene soli. In kuj eške dosta več vode. Tou vodou zdaj iz zemle

vövelejo in tak je varaš doubo svoje moundje. Za koupanje ranč nej trbej nika plačati. Takšoga nega nin na svejti.

Gledo sam tak po Tuzli in

delati tak norca kak ranč lidge iz Bosnije in takšoga optimizma nejsam nin srečo kak ranč tam.

- Bila je najvejša bojna, četniki so streljali bombe pa granate na naše varaše. Vejš, ka so delale naše ženske? - me je spitalo mladi pesmar **Faruk Šehović**. *- Tak so se zriktale pa vözravale, kak če bi šle nekam ta, gde se kaže viska moda. In so odle gor pa doj po varaši, na steroga so streljali doj z bregouv. Pokazale so njim, ka so v svojom varaši. Tak so se bojale naše ženske. Dapa bojna je dojr mrla, živemo tadale.*

Tou je rejsan, dapa na vsižšom mestu vidiš kaj takšoga, ka te spoumni na bojno. Bar mene. In tou de eške dugo tak pa v njihovi düšaj ranč tak, če gly toga neškejo vöpokazati. Od bojne se malo ali pa skur nika ne zgučavajo, kak če bi bila stou pa stou lejt za njimi. Zakoj je tou tak, sam nej skeu nikoga spitalvati. Pri sebi pa sam si brodo od toga, zakoj je tou tak. Vejn je takša moja slovenska düša, njiva pa je načišna. Eške v bojni so iz bojne delali šale, vice. Kak je ta, gda se zgučavata dva padaša.

- Ti je že prišo na vüje, ka je mrou Suljo?

- Nej, ka pa njemi je bilou?

- Četnik je strejlo nanga pa ga je v prst zavado.

- Vej pa zatoga volo se ne mira!

- Kaj bi nej, če pa si je Suljo ranč s tistim prstom, v steroga ga je zavadiła krugla, razkapa po nousi.

Po štiri dnevaj v Tuzli smo se napoutili v Sarajevo. Pout je nej duga, dapa med kamijonami je trbelo prejk viski bregouv titi, tak ka je pout bila duga. Eške dobro, ka na vsižši kilometer ali dva odavlejo pijačo in pečene mlade birke. Človek nikak ne more ostaniti lačen pa žeden. Za tejo je bilou poskrbleno. Glava pa je delala po svoje. Nejsam pa

nejsam si mogo vö iz nje zbrisati kejeje iz televizije, gda je Sarajevo goro, gda je vsižši den bilou dosta mrtvi in sam varaša nej mogo spoznati. Ranč takšen Sarajevo sam čako, porušeni, vužgani, vničeni. Ali kak če bi zmejs nej bilou petnajst lejt, kak če bi nej bojna odnesla na djezere na stadionaj pa vse kouli po parkaj in travnikaj. Sarajevo živé, vse vničeno je na nouvo napravleno. Čüdivam se tejm mojm Bosancem, kak tak nagouk zaživejo s punimi plüčami, stero so njim eške včera stiskavali neprijateli.

Od toga sam si brodo že kesno večer na balkoni svoje sobe v študentskom hoteli. Nanga so tó bili obrnjeni četniški štüki, v njem so tó mirali mladi lidge. S padašami in padaškinjami smo pomalek pili pivo in gledali po sveklom varaši v vrouči nouči.

- Tou ne morejo biti lidge, ka z bregouv strejlajo po takšnom živom varaši, - si je na glas zbrodo **Orlando Uršič**, pisatel in direktor založbe **Litera**, stera knige vödavle.

In tou so bili slejdnji naši guči od bojne. Pomalek se nam je pod koužo potegnila natura naši nouvi padašov, na stero smo že pomalek tapozabili. Ja, dugo smo se nej vidli. Dapa kak vövidi in dobro vövidi, se naskori že pa vidimo. Moji padaši iz Maribora so meli z njimi dobre guče. Zgodilo de se vsefele, dapa od toga je nej dobro naprej gučati, ka se leko kaj prouti obrné. Tak si brodim, ka smo zavolo toga na pouti nazaj domou bili trno dobre vole. Pelali smo se skouzi vesnice, ka so tou več nej in več nigdar nedo. Ram pri rami je vužgani ali pa vküper sünjeni. Lidi, ka so živel v nji, več nega. Od bojne smo nej prajli eno rejč nej. Samo eške od toga smo gučali, ka je pred nami.

Po Bosni je potüvo

Milivoj Miki Roš

OD SLOVENIJE...

Prostitucija odslej podjetništvo

V Sloveniji je začela veljati nova velika zakona o prekrških zoper javni red in mir, ki dekriminlizira prostitucijo. Slednja tako več ne bo obravnavana kot prekršek, prostitutke ali prostitutki pa več ne kot žrtve, temveč kot podjetnice oziroma podjetniki. Novela je sprožila precej dilem v javnosti, skupina državljanov pa je tudi zbirala podpise za razpis naknadnega potrditvenega referenduma o sprejeti noveli, vendar je pobudnikom uspelo zbrati le 8000 podpisov, za razpis referenduma pa bi jih morali 40.000.

Služenje vojaškega roka bo prostovoljno

Slovenska vlada je potrdila predlog uredbe o prostovoljnem služenju vojaškega roka. Glede na spremenjeni sistem popolnjenja Slovenske vojske, s katerim se opušta naboriški sistem in izvaja prehod na poklicno vojsko, se namreč lahko slovenskim državljanom in državljanke od dopolnjenega 18. do 27. leta starosti omogoči prostovoljno služenje vojaškega roka.

Novi policijski čoln

Slovenski policisti imajo novi čoln. Naložba je bila vredna 176,5 milijona tolarjev. Enajstmersko kombinirano reševalno-patroljno plovilo je opremljeno z najsodobnejšo opazovalno, dokumentacijsko in navigacijsko opremo. Čoln z oznako P66 je namenjen za reševanje in nadzor državne meje na morju ter zagotavljanje suverenosti slovenskega teritorialnega morja.

Statistika

Statistični urad je sporočil, da se je v letošnjem prvem četrtletju v primerjavi s predhodnim trimesečjem število prebivalstva Slovenije zmanjšalo za 328. Število državljanov, brez tistih, ki začasno prebivajo v tujini, je upadlo za 544, povečalo pa se je število tujcev s stalnim prebivališčem, in sicer za 534. Po najnovejših podatkih državnega statističnega urada je bilo 31. marca letos v Sloveniji skupno 1.994.705 prebivalcev, od tega 51,1 odstotka žensk ter 48,9 odstotka moških.

Etnološki tabor Porabje 2003

V času od 7. do 14. julija je v Porabju potekal etnološki raziskovalni tabor z naslovom Meje v glavah in državah. Že sam naslov tabora nam pove zelo veliko, saj nam skuša misli usmeriti v tisti kotiček naših razmišljanj, ki nam skušajo povedati, v kolikšni meri lahko državna meja vpliva na vsakdanji način življenja ljudi. Nevede se ustvari tudi nekakšna »meja v glavi«, ki ločuje ljudi.

Glavni organizator je bil ZOTKS, regionalni center Murska Sobota, v sodelovanju z Ministrstvom za zunanje zadeve. V veliko pomoč sta nam bili tudi Zveza Slovenecov na Madžarskem in Srednja tehnična šola Bela III. iz Monoštra, ki nam je posodila svoje prostore. Velika zahvala pa gre tudi gospe Eriki Koleč Kiss, ki nam je bila v veliko pomoč in nas je vodila po terenu.

Tabora se je udeležilo 19 študentov etnologije in kulturne antropologije s Filozofske fakultete v Ljubljani. Delo je potekalo v štirih skupinah pod vodstvom štirih mentoric (Marija Jemec, Urša Koprivec, Petra Misja in Jasmina Papič). Vsaka skupina se je ukvarjala s svojo temo. Proučevali smo: organiziranost, jezik, tradicijo in mejo. Prišli smo do različnih zaključkov, ki vam jih na kratko tudi predstavljamo.

Obiskali smo vseh sedem porabskih vasi in spoznali veliko ljudi, ki so nam izkazovali veliko mero prijaznosti in dobrodušnosti. V tem kratkem času, ki smo ga preživeli pri vas v slovenskem Porabju, smo ugotovili, da je stvari, ki bi jih bilo treba raziskati, še ogromno in da smo mi imeli prav gotovo premalo časa za vse. Zato upamo, da se bomo še lahko vrnili in obiskali vaše kraje.

Prehodnost slovensko-madžarske državne meje smo raziskovali zaradi bližine meje na Verici in Gornjem Seniku. Dolgoletna zaprtost in neprehodnost meje je pomembno vplivala na način življenja domačinov, ki so morali zaradi strogih političnih razmer popolnoma prekiniti prej obstoječe stike s sorodniki in

znanci iz slovenske strani. Pred letom 1948 je bila namreč meja med takratno Jugoslavijo in Madžarsko prehodna, zato so ljudje na obeh straneh meje čutili skupno pripadnost slovenstvu. V takratni Slovenski krajini so bili Prekmurci in Porabci eno, skupaj so se družili, zabavali in se med seboj tudi poročali.

Leta 1948 so morali porabski Slovenci zaradi zaostrenih političnih razmer pretrgati

mejo in madžarskimi vasi. Slovenska manjšina v Porabju je bila zaradi zaprtosti meje dolgo popolnoma izolirana od Slovenije, kar se odraža v vseh temah, ki smo jih na etnološkem taboru raziskovali. Šele zadnje desetletje imajo porabski Slovenci ponovno možnost, da obnovijo že obstoječe stike z rojaki v Sloveniji in hkrati vzpostavijo tudi nove vezi z matično državo. Ob vstopu Slovenije in Madžarske v Evropsko uni-

rabsko izročilo (npr. folklor na skupina Sakalovci). Zaradi pomanjkanja časa in številčnosti društev ter kulturnih skupin nam ni uspelo raziskati vseh skupin, saj jih je mogoče raziskovati z več zornih kotov. Tako smo se malo bolj natančno lotili le Društva porabskih upokojencev, Društva mladih Slovencev in gledališke skupine iz Števanovcev.

Čeprav je v nekaterih skupinah, kot so npr. prej omenjene ljudske pevke/pevci, zelo izrazito čutili zavest, da morajo in želijo ohraniti porabski dialekt in kulturo, se nam je porajalo ob koncu raziskovanja bistveno vprašanje, ki se nanaša na sodelovanje Porabcev s pripadniki drugih skupnosti v skupinah, katerih glavni namen je ohranjanje slovenske kulture in izročila. Če je namreč glavna naloga in cilj skupin – poleg družjenja – ohranitev slovenske oz. porabske kulture in hkrati besede, kako to, da se v takih kulturnih skupinah in društvih med seboj pogovarjajo skoraj izključno v madžarsčini? In takoj se pojavi novo vprašanje – kako ohraniti narječje, če ga večina ne govori? Je dovolj, če se sliši le v pesmi?

Ravno zaradi prepletanja različnih jezikov se je ena skupina ukvarjala s porabskim dialektom ter slovenskim in madžarskim jezikom. Najprej smo se osredotočile predvsem na razmerje med porabskim narečjem in slovenskim jezikom. Sčasoma smo ugotovile, da je zelo zanimivo že samo poučevanje slovenskega jezika v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah. Zanimala nas je tudi uporaba in znanje slovenskega jezika v vsakdanjem življenju.

Takoj smo ugotovile, da bodo naši najprimernejši informatorji učitelji in učenci slovenskega jezika. Zato smo obiskale porabske vasi (Gornji Senik, Dolnji Senik, Andovci, Sakalovci in Slovenska ves), kjer še živijo Slovenci in se tam srečale z našimi informatorji.

Naša prva opažanja so bila, da v Porabju slovenski jezik še živi. Pojavljata se dve

Etnologinje pri družini Talaber v Ritkarovcih.

vse stike z drugo stranjo novo-nastale meje. Le redki posamezniki so si upali tvegati in mimo zastražene »železne zavese« na črno prečkati mejo. Fizično mejo je predstavljala ograja z bodečo žico, mine, jarki in širok zoran pas, ki so ga domačini grabili in prekopavali večkrat na leto. Iz pripovedovanja ljudi je bilo zaslutiti, da to niso bili lahki časi. Najhujše naj bi bilo na Gornjem Seniku, ki je bil v tistem času popolnoma zaprt. Le redki posamezniki so imeli možnost vstopa v vas, vojaki pa so jih lahko na vsakem koraku identificirali.

Po nekaj letih so se razmere nekoliko umirile, vendar ljudje še vedno niso imeli možnosti prostega prehoda v Slovenijo vse do konca osemdesetih let. Šele s padcem »železne zavese« se je stanje ob meji izboljšalo, saj se je meja po dolgih letih odprla in postala prosto prehodna. Odprlo se je tudi nekaj manjših mednarodnih prehodov, ki so omogočili enostavnejši prehod meje med slovens-

ko se bo meja med državama popolnoma ukinila. Ukinitvev državne meje pa ne pomeni le ukinitvev carin, temveč tudi ukinitvev simbolne meje, ki ločuje dve različni skupnosti, Madžare in Slovence. Z ukinitvijo meje se bodo lahko ponovno združili danes ločeni porabski Slovenci s Slovenci v domovini.

V skupini, ki je raziskovala društva oziroma povezanost ter organiziranost porabskih Slovencev, smo se osredotočile na vrste organizacij, njihove naloge, vloge, ideje, vsebino ter na ljudi in na njihov odnos do teh organizacij. Zanimalo nas je tudi, kdo jih finančno podpira.

Na teren smo prišle z idejo, da obstajajo društva in kulturne skupine, v katerih so združeni le porabski Slovenci. Skozi pogovore z informatorji se je izkazalo, da sicer takšne skupine so (npr. ljudske pevke, pevci), vendar pa obstajata tudi veliko mešanih skupin, kjer sodelujejo tudi Madžari, Nemci in Romi, čeprav v večini primerov programi skupin obsegajo le slovensko in po-

IN DRŽAVAH

obliki: knjižna slovenščina, ki jo uporabljajo predvsem mladi, ker so se jo naučili v šoli, ter porabski dialekt, ki živi samo še med starejšimi, kar le-ti obžalujejo. Mladi, ki sicer znajo govoriti slovensko, tega jezika v vsakdanjem govoru ne uporabljajo.

Skrozi pogovore z našimi informatorkami, ki so in še počujejo slovenski jezik, smo skušale slediti procesu seznanjanja s slovenskim jezikom skozi izobraževanje (vrtec, osnovna šola, srednja šola in morebitno nadaljnje izobraževanje).

Opazile smo, da je skrb širše skupnosti predvsem skrb za porabski dialekt, ki izumira. Jedro problema vidijo v tem, da se v družini ne pogovarjajo v porabskem dialektu, temveč v madžarskem jeziku. Obstajajo pa tudi ljudje, ki se zavedajo, da bo s slovensko besedo izginilo slovenstvo v Porabju, zato si na različne načine prizadevajo za ohranjanje in širjenje zlasti porabskega dialekt. Po našem mnenju je nujno potrebno korenino problema iskati v družini, kjer bi morali biti otroke vzpodbujati k učenju in uporabi slovenskega jezika in porabskega dialekt. Svojim otrokom bi morali biti za zgled s tem, da bi se med seboj pogovarjali v dialektu

ter privzgojili svojim otrokom zavest o porabskem dia-

Zaradi časovne omejenosti pa smo se osredotočili na pri-

Pogovor v kulturnem domu v Sakalovcih.

lektu kot vrednoti.

Z jezikom pa je povezana tudi tema tradicije, ki smo jo raziskovali v Števanovcih, pri njihovem Društvu za lepšo ves, ki ima pomembno vlogo pri organiziranju družabnega življenja v vasi. Zanimale so nas delovne šege in navade v razmerju do tradicije in sodobnosti. Tradicije ne razumemo kot nekaj nespremenljivega iz davne preteklosti, temveč kot dejavnost, ki jo ljudje ustvarjamo vsak dan znova.

Društvo za lepšo ves, ki je bilo ustanovljeno leta 1998, je aktivno na številnih področjih.

reditve, katere domačini opišejo kot „ka so naši starci delali“. Razdelili smo jih v dva sklopa: letne in zimske. V zimskih večerih so ob druženju „goščice lúpali“, „rauže redli“, „oreje trli in pucali“... V letnem času so „kukarce brali in lúpali“, „grablali listje“, „grauzdje brali“, „travo kosili“, „z rokami želi in s capami ter geplinom mlatili“, organizirali kmečke igre in vaški den. V zimskem času imajo v načrtu še predenje, v letnem pa sekanje in cepljenje drv. Te prireditve imajo tri temeljne funkcije: opravljanje potrebnega kmečkega dela, dru-

ženje vaščanov in razvoj tradicije. Domačini so poudarili, da se na prireditvah uporablja slovenski jezik. To se nam zdi pomembno, saj jezik povezuje skupnost in s tem ohranja zavest pripadnosti oziroma slovensko/porabsko identiteto.

Positivno in pohvalno se nam zdi dejstvo, da organizatorji teme za prireditve črpa iz vsakdanjih kmečkih opravil in s tem ne zapadejo v nostalgčno obujanje preteklosti. Druga dobra stran teh prireditev pa je vzpodbujanje povezanosti vaščanov, vključevanje otrok in mladine, ohranjanje identitete ter živost jezika. Na terenu smo namreč spoznali, da slovenski jezik v veliki meri ni več jezik vsakdanjega sporazumevanja, zato je toliko bolj pomembna njegova raba na prireditvah.

V tem kratkem času, ki smo ga preživeli v slovenskem Porabju, smo ugotovili, da je stvari, ki bi jih bilo treba raziskati, še ogromno in da smo imeli prav gotovo premalo časa za vse. Zato upamo, da se bomo še lahko vrnili in obiskali vaše kraje.

**Marija Jemec,
Urša Koprivec,
Petra Misja,
Jasmina Papić**

Vse več moremo premišlavati...

V prvi polovici julija so študenti iz Ljubljane raziskovali našo Porabje. Več tem so meli, o steraj so spitali ljudi. Največ so spitali, kak stojimo mi z našim maternim jezikom. Pa te buma, tuj je najbolje žmetno bilau odgovarjati.

Študentke so med drugimi name tu gor poiskale. Ugotovila sam, da so bile na raziskavo trno dobro pripravlane. Ka se tice našoga porabskega narečja, smo mogli prvideti, da ga gnesden slabo gučimo. Dobro vejmo, da je slovenski jezik »bogati« z narečji (nyelvjárások). Če samo našo malo Porabje poglednamo, leko ugotovimo, ka skurok v vsakšoj vesi malo načesa gučimo. Pa te, če nas nakak takši spitava, ki guči, recimo, gorenjsko narečje, ga buma težko razmejma. Študentke so prišle iz različni pokrajini v Sloveniji. Brez težav smo samo tiste razmeli, stere so iz Prekmurja bile. Gda smo si začnili zgučavati, naši ludejo so si sploj malo truda vzeli za tau, ka bi tiste besede, stere mamo v našom dialekti tu, núcali, pa ji nej napona vognrske beseda porablali. Znamo, ka se v našom narečji žmetno izrazimo, depa nateltja zatok nej, kak nistarni tau delamo. Pa te se čüdivamo, ka naša deca več ne guči naš porabski jezik. Če de se ga od nas včila, te de buma slabo gučala. Po mojom so študenti odišli od nas tak, ka nam leko na glavau prištejo, ka smo pri jeziki najbolje slabi. Nakak de si ešče mislo, ka se držim za kakšoga jezikovnega strokovnjaka. Nej, ne držim za kaj takšega, samo me strašno mauti, ka tisti tu, od

steri bi pa ja leko čakali – povejmo moja generacija – kak slabo gučimo naš jezik. Pa te etakšoga reda zatok vsakšoga mauti tau. Od toga je že dosta guča spadnilo pa smo se užilili tu, če je tau bridko pravico stoj nam na »glavau« prešto, depa resnica je resnica. Ge sam pa ešče gor na tau itak optimistka pa neškem vórvati, ka naš porabski jezik že zdaj leko pokapamo. Če pravice gé na svejti, tau se ne smeje zgoditi. Pa zatok mislim, ka se ne zgodi, ka na gnes človek vse več mladi najde med nami, steri vidijo, čütijo, kakšo velko mauč ma eden jezik. Gor na tau je tau naš materni jezik.

Študenti so raziskovanje dokončali, napisali so svoje misli. Vejmo, ka se nej od njigvi misli pa nej od moji skromni misli nika dosta ne pobokše na taum tali. Depa vse več moremo premišlavati o tejm. Nam je našo narečje najlepšo pa če nas stoj ne razmej, naj se potrüdi nas razmeti. Istina, ka se mi tu moremo potrüditi, ka bi se kakšne nauve, moderne slovenske reči tu navčili pa te bi nam pri slovenskom guči nej trbelo núcati telko vognrski reči. Nekak pa zdaj tak tu leko povej, ka je že vse kesnau. Po mojom je nigdar nej kesnau. Če rejsan fejst zamüdjeno, depa moremo se pomaleg prebüdjavati. Ovak rejsan tak pridemo, ka de za nistarni lejt tau samo zgodovina, ka so prej tuj gnauskvejta Slovenci živeli.

I. Barber

... DO MADŽARSKE

Dvojno državljanstvo?

Skladno s predpisi Evropske unije bo morala Madžarska s 1. novembrom uvesti vize za državljane tistih sosednjih držav, ki ne bodo članice Unije. Prav gotovo je tudi to eden od vzrokov, da so vojvodinske madžarske organizacije začele zbirati podpise za uvedbo dvojnega državljanstva. Sklicujejo se na to, da bi lahko tako lažje sodelovale s šolskimi, kulturnimi in drugimi institucijami v matični državi. Madžarska še nima jasnega stališča v zvezi z dvojnimi državljanstvom, je pa mnenja, da mednarodni pravni predpisi ne dovoljujejo podelitve državljanstva na etnični osnovi. Po izjavi predstavnika za tisk madžarskega zunanjega ministrstva premier Srbije in Črne Gore ne nasprotuje, da bi vojvodinski Madžari imeli dvojno državljanstvo, čeprav obstoječi zakoni te države tega ne omogočajo. Za dvojno državljanstvo se zanimajo tudi Madžari v Ukrajini, kjer je prav v ustavi prepovedano dvojno državljanstvo.

II. mednarodna likovna kolonija

Od 10. do 17. avgusta poteka v Monoštru v Slovenskem kulturnem in informativnem centru II. mednarodna likovna kolonija, katere se udeležuje 9 umetnikov, večinoma Slovencev iz Slovenije, Avstrije, Italije, Hrvaške, Slovaške in Madžarske. Kolonijo sta organizirali Galerija Lendava in Zveza Slovencev na Madžarskem z denarno podporo Ministrstva za kulturo R Slovenije. Dela, ki bodo nastala na koloniji, bodo razstavljeni jeseni v razstavnem prostoru Slovenskega doma.

Vaški dan v Andovcih

9. avgusta je Lokalna in manjšinska samouprava Andovci priredila vaški dan, ki je letos bil namenjen zvoniku. Prvotni zvonik v vasi je bil namreč postavljen pred 180. leti, leta 1823. Program se je začel ob 14. uri z mašo na prostem, ki jo je služil Tibor Tóth, ki je bil po smrti Štefana Tótha nekaj časa kaplan v Števanovcih. Maši je sledil kulturni program, preostali del popoldneva je pa bil namenjen nogometu.

Svoj dom človek nikdar ne pozabi

Če malo nazaj poglednemo, žalostno vidimo, da je slovensko Porabje več nej takšo, kak je bilau pred 50. lejtami. Sploj se pa te čudivamo, če poiščemo podatke (adatokat) več kak stau lejt nazaj.

Najbole žalostno je tau, ka je pred stau lejtami več kak gnauk telko Slovincov žive- lo v Porabji kak gnes. Bile so čiste slovenske vasnice, sploj rejdko je bilau, če je v kakšnoj vesnici kakši »tih- nec« živo med nami. Zemle so vse obdelane bile. Istina, ka je ta zemla nej najbole rodna pa je nej mogla ta- držati lüstvo. Srmastvo je bilau pri največ držinaj. Kak so nauvi cajti naprej šli, Slo- venci so si tū iskali baukšo življenje, ojdli so po marofaj, ojdli so po velki varašaj de- lat. Če se je dalo, so nistarni prišli nazaj, tej drugi so pa ostali, leko povejmo, po cej- lom svejti. Etak smo prišli do toga, da nas je malo, ki smo tū ostali, tau pa ka bi bili homogena skupnost, je že dugo nej istina.

Gestejo takši, steri so se ože- nili pa so etak tanjali svoje domove. Gdakoli sam si pri- povejdala s takšimi, ki so prišli vkraj od doma, bole poštujejo materin jezik, bo- le so navezani na našo kraji- no kak mi, ki tūj živemo. Z edno takšo ženskov sam si malo pripovejda. **Margit Papp-Merkli** žive na Magyarlaki.

• *Znam, ka si ti v Saka- lawci rodjena, tam si gor rasla. Kak si prišla na Magyarlaka?*

»Rejsan sam iz Sakalauvec. Gda sam osnovno šaulo končala, sam ojdla v več me- sta delat, najbole v gauško kakšo flanco sadit pa oka- pat. 1962. leta sam pa hvala

baugi prišla v židano fab- riko v Monošter. Tam sam se spoznala z možaum pa sva se 1967. leta oženila. Prišla sam es na Magyarlark k sta- rišom od moža. Tūj samo Vaugri živejo.»

• *Kak ti je tūj bilau sprvo- ga? Nej si mejla domoto- žje? Nej ti je falijo materin*

jezik?

»Sprvoga mi je strašno lag- vo bilau. Depa gda je človek mladi pa zaljubljeni, te zatok vse strpi. Dobroga moža mam. Sprvoga sva dosta ojdla domau v Sakalauvce, zatok ka so moji stariške be- težni bili pa sva pomagat ojdla. Etak sam pa mejla priliko slovenski gučati.»

• *Prajla si, ka si v Saka- lawce ojdla vosnovno šau- lo. Včila si se slovenski je- zik tū?*

»Včila sam se pa morem po- vedati, ka sam se rada včila slovenski. Iluš Šafar me je včila. Tau istina, ka s tistoga več dosta ne vejm, depa po domanje pa cejlak tak gučim gnes tū kak tam doma. Tau je samo hej, ka nistarni pravijo, ka so prej pozabili materin jezik. Tau je tō

istina, ka sam dja nej daleč od Porabja. Tau mi pa tau znamenuje, ka če samo dem v Varaš, že srečam Slovence pa te si slovenski pogučava- mo, če smo sami med seboj. Zatok vsigdar sploj rada letim v Varaš, ka znam, ka se tam srečam s Slovenci.»

• *Ka pa na Magyarlaki*

ga jezika, njega odati več ne more.»

• *Prajla si, ka si ojdla v ži- dano fabriko. Tam je dosta slovenski žensk delalo. Kak sta si zgučavale med delom, če se je tau dalo?*

»Med sebov vsigdar sloven- ski. Depa zatok je tau malo težko tū bilau zatok, ka so med nami Vaugri tū bili. Pa človek je tak, ka se ne šika pred ednim takšom ovak gučati, ka tisti tau največ- krat zamejri.»

• *Odiš eške kaj v Sakalau- vce?*

»Zdaj že vsebole na rejdko zatok, ka so mi stariške pom- rli, istina ka mi je brat tam. Če pa dem, gda v ves stau- pim, mi srce bole brž bije. Človek je tak, ka se etakšoga pa je tak tū, ka se samo na lepo spominja. Steri ne žive doma, tam gde se je narau- do pa gor raso, tau dobro zna, ka znamenuje »domau« pridi.»

• *Vesela sam bila tistoga ipa, gda sam te zaglednila v društvu porabski penzio- nistov. Kak si prišla v dru- štvo?*

»Sploj mi je simpatično bi- lau, gda mi je tūj v vesi iz

Števanovec es oženjena Be- di Iren povedla, ka ona odi v društvo pa kak je tam faj. Itak sam si nej tak nagnauk batrivnost vzela, ka bi na prvo rejč nut stanila. Moja držina, mauž, dva sina so ni- ka nej prauto bili, bole so me pošilali, zatok ka tak zna- jo, kak sam rada med Slo- venci, kak rada si zgučavam slovenski, kak se rada sre- čam z »domanjimi«. No pa te sam stanila vcuj pa sam sploj srečna, rada ka sam te stopaj napravila.»

Margit je naprej prinesla edno cejdalo, gde je ona že naprej nika doj napisala, nej ka bi pozabila povedati. Na cejdali je pa etak pisalo: »Rada bi se zavalila društva predsednici pa vsem tistim, ki nikše trude ne šanalivajo za tau, da vse napravijo, naj bi se mi, penzionisti dobro meli. Baug naj njim da zdra- vje, naj naprej majo mauč, dobro volau za tau, da nam lejpe dneve spravljajo.»

Tak mislim, za slovo je tau sploj lejpa gesta od Margita. Samo ji tau želejm ge tū, ka naj eške dugo leko odi med nas, naj ji baug da zdravje pa vse dobro med svojimi.

Irena Barber

Spremljajte televizijsko oddajo

SLOVENSKI UTRINKI

vsak drugi četrtek ob 13.55 na

1. programu madžarske

televizije.

Naslednja oddaja bo v četrtek,

14. avgusta 2003.

Ponovitev v soboto, 16. avgusta,

ob 12.00, na 2. programu.

Bili smo na Sveti Gori

Člani Slovenskoga društva v Budimpešti smo letos že štrtič bili v Sloveniji na prauški, pri tej smo si pa poglednili druge lepau te matične domovine tō. Cejlo leto smo se pripravljali na tau dugo paut. Iz Budimpešte smo šli 24. juliuša pa do 28. smo bili v Sloveniji. Pre-

cke, med njimi pa smrt in je drži za roke. Tau pomeni, da vsi bomo mrli. Prej tau je ena prvica na Zemli. Vidli smo tu druge freske tō. Kak je Baug stvauro sedem dni svejt, Ježušovo križevno paut, kak sta prva človeka Adam pa Eva živila in grejšila pa mogla vō iz raja. Ta

vzeli pa so nas pitali, kdo smo. Mi smo prajli, da smo romarji-prauškarji, porabski Slovenci iz Budimpešte, da že štrto leto odimo v Slovenijo na prauško. Po meši so nam gospaud župnik notri pokazali tau lejpo stolnico, zgodovino cerkve in škofije. Koprka škofija je že leta 2000 svetila 1400. oblejtnico, ka je škofija tū že bila v 6. stauletji. Ta cerkev je zdaj v Sloveniji najvejša. Srce stolnice je glavni oltar, tū je pušpekovi stolec, gde je Sveti oče tō sejdo, gda je v Sloveniji bijo. Mi smo prajli, ka demo na Sveto Goro v nedelo, tak nam je gospaud

čičskani, majo samostan. Po meši nam je mladi frančiskan Andraž notri pokazov cerkev in zgodovino tega kraja. Tū se je Marija skazala eni deklici, pastirci. Prosila jo je naj se na tom mestu postavi cerkev in ljudje naj prosijo Marijino milost. Tau je bilau 1539. leta. Popovje so nej steli, dapa 12. oktobra 1544. leta je bila cerkev posvečena. Beneški (velencei) patriarka je es poslo eden Marijin kejp. Toga sče zdaj vidimo na glavnom oltari svetogorske cerkve. Na kejpi je Marija z Ježušom, pri nej sta pa Janez Krstnik in prerok Izaiaš. Te Marijin

Bogi zavalili, da smo leko se prišli, da nas je pomogo na tej dalečni poti.

Zadvečercoma smo poglednili Muzej soške fronte. V prvi bojni je tū dosta vogrski sodakov spadnilo. Njino menje je tō lepau v vogrskom jeziki napisano. Zbogom smo prajli Mariji in popodneva smo se napautili prauito Lipici. Programa nej bilau, ka je že pet vōra bila. Samo smo kaulek poglednili. Tū je kobilarna Lipica, zibelka cejlom lipicanskim konjom na svejti. Tau kobilarno je napravo 1580. leta sin cesarja Ferdinanda, Karel. Od tistoga mau te konje po cejlom svejti poznajo. Lipica je bila zadnje mesto našoga potovanja v Sloveniji.

V Kopri so pa ranč bili »Koprski dnevi«. V petek, v soboto je velka paradija bila. Dosta goslarov je igralo, pri maurji so pekli mesau, birke, prasce, točili vino, pir. Sploj veselo je bilau. V soboto vnoči pa je bijo ognjemet. Če smo že na maurji bili, smo se dvakrat popodneva kaupali tō. Največ nas je bilau odprvin na maurji. Kašno velko doživetje je bilau! Otroci so sploj radi bili.

Ka smo na tau velko paut leko šli, so nas iz več mest pomagali, tak Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, Ministrstvo za kulturo v Ljubljani, Zveza Slovencev na Madžarskem, Ministrstvo za nacionalno kulturno dediščino v Budimpešti. Člani našoga društva, steri so bili na tom potovanji, so tō vcuj plačali. Najlepše se vsakomni zavalimo. Zavalimo se Beli Sever, da nam je vstop v Postojnsko jamo organiziro in smo plačali samo pau vstopnine. V Kopri v dijaškom domi smo meli dobro mesto za bivanje. Dobro so kujali, tak ka smo bili sploj zadovoljni. Letos smo pa bogatejši postali, vej smo pa spoznali več lejpi krajov matične domovine, Slovenije.

Irena Pavlič

Mladi frančiskan Andraž nam je notri pokazov baziliko.

En tau naše skupine v Pirani.

bivali smo v Kopri v dijaškom doumi. Med pautjo smo Ljubljano nej mogli pogledati, ka bi te zamidili vstop v Postojnsko jamo. Večer v šestoj vōri je leko išo zadnjič notri v jamo. Ta jama je edna najvejša čuda na svejti. 21 kilometrov na dugi vozi cug na elektriko, sploj je lepau vōposvetljena. Vidli smo kapnike, ka visijo pa stojijo, teče podzema reka pa tū žive znamenita jamska dvoživka (kētel-tū) – človeška ribica tō. Sploj se nam je vido svejt pod zemlauv. Največ nas je kaj takšnega lejpora ešce nej vidlo.

V Koper smo prišli večer v pau devetov. Tej eni so šli pa so malo kaulek poglednili po varaši, drugi so pa počivali. Na drugi den smo se napautili v Hrastovlje. Ta mala istrska ves je zanimiva zavolo kapejllice, stera je že stala v 12. stauletji. Ta kapejllica stodji pri vesi na malom bregji. Po stejnaj, sče na plafoni, so namalane freske. Pravijo, da je pred petstau letji prišo v ves eden ljudski slikar Janez pa je namalo te freske. Najlepša je freska »Mrtvaški ples«. Na tej freski nared stodjijo bogati, sma-

kapejllica s freskami je sploj vōlki vtis naredla na nas. Gda smo nazaj prišli v Koper, smo si ogledali te lejpi varaš. Zdj tō pa že prvini smo opazili, da so v Kopri pa v drugi vasnicaj dvojezični napis. Vseposedik je napisano slovenski pa italijanski. Tau pomejni, ka tū žive italijanska manjšina tō.

Koper je kulturno in industrijsko središče slovenskoga Primorja pa versko središče tō, saj je tū pušpekija. Škofovska stolnica je cerkev Marijinoga vnebovzetja. Varaš je na enem otoki (sziget). Zgodovina varaša sega nazaj v rimsko, bizantinsko obdobje. Na razvoj mesta so vplivale Benetke, oglejski patriarhi, dvignili so Koper v glavno mesto Istre. Varaš ma ohranjeno veliko spomenikov. Lejpe so palače, ma Pokrajinski muzej, Etnološko zbirko, veliko knjižnico. Iz toga varaša smo se pelali prejk Portoroža, Pirana, prauiti Izoli. V okolici pa majo dobro vino, smo poskusili refoš, merlot pa malvazijo.

V soboto smo bili pri sveti meši. Mešo je daroval Jože Pegan, stolniški župnik. Gospaud župnik so nas vpamet

župnik že naprej veliko povedo o svetogorski Mariji. Ka je v tej cerkvi tō njeni kejp z Ježušom.

V nedelo smo se zuzrankoma rano napautili prauiti Gorici. Bola krajšo paut smo si zbrali, ka prej prvini ta pridemo pa smo se pred varašom Stanjel nazaj obrnauili pa smo šli prejk vōlkoga brga prauiti Vipavi, ka je prej tam maust pa je avtobus viski pa vezemo. Okolica Vipave pa tō ma dobro vino, smo vidli dosti goric. Večkrat je bilau napisano »vinska pot«. No, kak bi dobro bilau zaviti! Pa nejsmo, šli smo naprej proti Novi Gorici in Sveti Gori. Visko smo šli na Sveto Goro, vauška paut je bila pa serpentine. Gda smo gori prišli, je že ena meša stala, mi smo šli na drugo tō. Dosti prauškarov je bilau pa je nikš poseben svetek nej bijo. Lejpa bazilika je tū zozidana. Tū so fran-

kejp je zatau nika posebno gda, ka Marija in Ježuš zlato korono mata na glavi. Te korone so nej namalane, tak so je gor djali, leta 1717. Izaiaš je zatau gora, ka je 700 lejt prvini napovedo, ka se Ježuš bo rodijo, Janez Krstnik pa je Ježuša krsto.

Gda je krluvo cesar Jožef II., so cerkev vse na nikoj spravili. Frančiskani so mogli oditi. Kasneje so jo obnovili, dapa v prvov svetovnoj bojni so jo vcejlak porušili. Od leta 1924 do leta 1928 so naredli tau baziliko, ka sče zdaj stodji. Nad vrata, gde notri demo, je v latinščini napisano »Jaz pa stojim na gori, kakor prej«. Telko lejpora se je z nami godilo. Kak lepau so nas gor prijali tak v Kopri kak na Sveti Gori. Vidli smo na razstavi, da svetogorska Kraljica vsigdar ma dosti prauškarov. Zapisali smo naše želje v velko knjigo za goste. Smo

Milan Vincetić

TURBA KAPETAN BAČI ELEMERA

Nika dobroga se nej kūjalo na svejti, ar se je vsakši den po cugi vozilo več pa več soldakov. Rejsan, k sodačkim vagonom, v šterij so inda vozili maro, so prikapčali tūdi potniške vagonne, v šterij pa se je vozilo telko civilistov, ka si ji leko prešto na prste edne rokē. Zatou pa so se v tej luksuznij vagonaj vozili oficirjde, šteri so na alomaši doj potegnili okna in nekam žalostno gledali okouli, tisti z več zvezdicami na epoletoškaj pa so stoupili doj in zavinoili k mojomi oči. Gledao sam ji, kak so ma davali nekšne tanače, kak so skouz pa skouz samo telefonjrali pa si brisali roso s čela, če gli nej bilou vrouče.

Eden od nji, šteri je bio za eno glavou vekši kak drūgi, me je meo najrajši. Na epoletoškaj je noso tri zvezdice, zato mi je pravo, ka je on kapetan bači Elemer. Ob tom mi je vsigdar dao svojo kapo na glavou, ge pa sam kak pravi soldak tresno s petami, se zavrtlo okoli kak pero in začo z moškim glasom: „Kapetan bači Elemer, na slūženje vam je soldak...“ Kapetan bači Elemeri so se svejtile oči. Boužo me je po lasaj in mi pripovedavo, kak ma tūdi on tak maloga pojbeka kak sam ges, ka tūdi on zna po soldačkom pozdraviti pa tūdi rebulfo je že držo v rokaj, samo ka še more zrasti, ka de leko strejlo s pravim štūkom.

„Kapetan bači Elemer, mo ges, gda mo zrasto, tūdi leko strejlo s štūkom?“

Nika nej pravo, samo je segno za remen pa mi položo v rokē svojo rebulfo. Rouka mi je od težine povisnila, on pa se je samo posmejo.

„Vidiš, mali, gda boš ešče zrasto v rokē, te va vkūper šla. Te se ne boš nika bojo, kak se ges ne bojim, samo nika mi moreš spuniti,“ so

se v mene zarisale njegove nekam skuznate oči. „moreš mi samo najti materno turbo, v štero oča klin notri dejvle.“

„Materno turbo, v štero oča klin notri dejvle, kapetan bači Elemer?“ sam zasijo kak najbolje svetla zvezdza. Gledao sam ga, kak je skočo na stube vagona. Gledao, kak se je kak kakšni kavbojec, o šteri sam čuo obaviti, ka so na konjaj najbolje flajnsni, držo za stubin železni droug in mi s prousto roko majūto. „Gda drūgič pridem, ščem videti tisto materno turbo, mali...“ se je smejaio do vūj, oča pa me je siloma potegno nazaj, ar sam što po vsej sili zbežati za cugom k svojomi kapetan bačiji Elemeri, šteri de mi, če ma prinesem tou njegovo turbo, gvūšno dau svojo pištolo pa tūdi s štūkom va me tak strejlala, ka se leko oni, šteri poukajo s karbidom, skrrijejo.

Samo mater sam vūpo pitati za tou nesrečno turbo, zavolo štere sam premeto že vse koute.

„Kapetan bači Elemer te je proso za njo?“ me je začūdeno poglednila. „Ka de pa on z njou, moj mali?“

Skomignio sam z ramami. Ranč senjalo se mi nej, kakšna naj bi bila ta materna turbo, v štero oča klin notri dejvle. Istina, njena mala turba, ka jo nosi v varaš, je premala za kakšnikoli klin pa tūdi čista prazna je bila, gda sam jo najšo v omari. Tūdi ova vekša, s štero odi po krūj, nej prava. Ka bi boutoša pravo, če bi v njoj najšo očov klin. Pa tūdi ova, štero ma mati samo za svetke, ne more biti, ar je naklačena s papirom. Niti na dne, gda sam jo sprazno, nej bilou niti dūja niti slūja o očovom klini.

„Kapetan bači Elemer mi je oblūbo, ka če najdem tisto turbo, ka mo leko strejlo s

pravim štūkom,“ sam bio bole siten kak mesarska mūja.

„Vejte pa ešče freča liči na rit,“ se je mati delala norca iz toga, ka sam si vtepo v glavou. „Če pajo že šče meti, de najboukše, ka ideš na padlaš, tam za kakšnim tramom jo gvūšno najdeš, če jo nejso pogele miši ali podganjščeki.“

Slednji sam se bojo kak vrag posvečane vodē, zatou nej sam nikdar niti pomislo, ka bi šou na pod. Negde sam vido kepece, kak velki podganjšček gej cejlo kravo. Od školnika sam čuo, ka mrtvecom vkraj pogej vūje ali pa vō pceca oči. Boutoš mi je pravo, ka so té stvarine pogele tri kile največkoga čemera pa so se itak spravile na cuker. Pa tou nej ešče vse, je gučo kak raztrgani doktor, na konci so se povalale po meli, ka so bile bejle kak snejg.

„Pa ti znaš, ka so tūdi bejle podgani?“ sam v glavej čūjo boutošov glas, gda sam šou po lestivici na padlaš. „Znaš ka, mali,“ mi je bobnjarivalo v mozgaj, „bejli podganjščaki se ne vidijo podnevi, ponoči pa nej črni. A nikdar ne vejš, gda so bejli, gda pa črni. Dostakrat se je zgodilo, ka so poganjščeki obračali po vōraj: če je trbelo, so bili črni, če nej, so bili bejli.“

Pa itak sam se včipno v kolena, ka se nejsam bojo. Naj boudo črni ali bejli, meni je čista vseeno, sam si potūma gučo, turba, štero morem najti, je gvūšno skrita na tom padlaš.

Rejsan: pretekno sam vse koute, gor obrno vsakšo kaštūlo, celou srebrnoga bougeca sam najšo, šteroga so inda svejta prinesli z graubišča, o turbi pa niti rejči. Te pa se mi je posvetnilo: turbo so gvūšno skrili v rour, v šteroga nejso že gezero lejt zakūrili. In gda sam odpro

dverce roura, mi je vzelo sapo: notri je bila turba, velka kak pošarska, cejla zmoždjena in prašnata, ka je ešče pes ne bi pošnofo, za mene pa je pomenila pravi dōndj. Znao sam, ka sam na pravi pouti, zatou sam jo skrijo v souseodovo gūmlo in cejle dneve, kak žedni pavar dež, čako na kapetan bačija Elemera, šteri de mi, gda de vido tou turbo, ispuno vse, ka si najbolje želim.

Nej je mino dober keden, gda je soldački cug pa stavo na našom alomaši. Negi v meni je klūvo glas, ka de prišo tūdi kapetan bači Elemer. Pa rejsan: komaj je cug zabremzao, je doj skočo kapetan bači Elemer, z mojim očom premejno par rejči, te pa me že boužo po lasaj.

„No, moj mali, gde je zdaj tista materna turbo, v štero oča dejvle klin? Pogledni, bojna ide kcoj, takše kak si ti, mo nūcali bole kak zima snega, zatou sam najgeri, če si se izkazao, kak se za dobroga soldaka šika...“

Nejsam čako, ka de mi dao na glavou kapo, moje oči so gledale v njegov remen z rebulfo, štero bi rad pa meo v rokaj. Ta njegova rebulfa gvūšno nesē do mejseca, sam premišlavo pa tūdi pouči bole kak štūk.

„No, mali moj, boude kaj?“ Kak če bi me rejsan izstrejlo iz štūka, sam zbejžo v souseodovo gūmlo in nej minilo niti par minut, gda sam stao kraj kapetan bači Elemera s svojo turbo, v štero naj bi moj oča devoj klin.

„Toj turbi, štero so že fundali pavoki pa podganjščeki, ti praviš, ka je tista, v štero tvoj oča dejvle klin,“ se je smejaio, kak če bi trouso oreje. „Tista materna turbo, v štero oča dejvle klin, pouči bole kak vsakši štūk...“

Nejsam mogo k sebi. Držo sam v rokaj tisto svojo

grešno turbo, čūto sam, ka mi ide mraz po žilaj, kapetan bači Elemer pa je nika pokazao svojim soldakom. Šteri so začali kazati na me ne pa se tak smejati, ka sam jim je leko vidlo do želodca.

Nej mi ostalo drūgoga, kak ka sam zakopc tisto svojo turbo v souseodov gnoj. Dnevi so šli mimo, kak če ji spoj ne bi bilou, bojna je bila negde daleč, gde so pokali štūki, šteri se sē nejso čūli, oča je odo po alomaši, kak če bi ga noso mejsec, samo ge sam, gda se je vnoči stavo cug, potūma stano in kukivo skouz dveri.

Bilou je prouti zazranki, gda se je pá stavo cug. A nej bio takšni kak inda: na njom je bio namalani velki rdeči križ, za šteroga mi je oča pravo, ka se ne smej na njege strejlati. Par bolničarov je stoupilo po vodou, gda sam ga zagledno. Moj kapetan bači Elemer je meo klanke, gda pa me je zagledno, se ma je v očaj nabralo neka fejš žmetnoga.

„No, mali, zdaj vidiš, kak je tou. Ti nejši najšo, ge pa sam naletlo na tisto turbo, v štero oča dejvle klin. Najšo sam, ponevedoma sam stoupo na njou pa so mogli vkraj vrezati nogou pri poupkū...“

Bio je sūji kak trlica. Pa blejdi kak vousek. Če bi samo malo zakašlo, bi ga odfudno.

„Pa je rejsan tista materna turbo, v štero oča dejvle klin, poučila kak štūk?“ sam ga pito pa ma ponūdo kupico naše šmarnice.

„Ešče bole, moj mali,“ je komaj vōspravo par rejči in se obrno vkraj, gda so mu bolničardje pomagali na stube vagona, šteroga bi najrajši vkraj sprego od drūgi vagonov, ar jim je oča v svoji knjigaj kcoj namalo velki črni križ.

Karolina Kolmanič

Še volk bi zbežal

OTROŠKI

KOTIČEK

Hura, pomlad! Zvončki so že povesili uvele glavice. Srebrno čisti potok šumeč dere v dolino. Narasel je, ker je pobral sneg na vseh bližnjih vzpetinah. Sonce se prikaže, razlije toploto, potem pa ga zopet prekrijejo oblaki, kakor bi ga zakrivali ogromni prsti.

Nina obiskuje tretji razred vaške šole. Ker po končanem pouku še njenih staršev ni doma, gre vsak dan k babici. To je prijazna in živahna ženica, ki dobro kuha, lepo plete, pripoveduje pa krasne pravljice. Te so včasih vesele, žalostne, da Nina skrivaj malo posmrka, so pa vse neuresničljive. Saj Nina še ni srečala princa na belem konju, čeprav gre vsak dan skozi gozdiček domov. In četudi ni Metka in nima Janka, bi lahko tam na robu gozdička stala hišica iz lecta. No, hudobne čarovnice s pečjo si ni želela srečati. Babica ne bi bila prava, če ji ne bi spletla kapice in šala, takega živordečega z belimi črtami. Seveda je bilo vse namenjeno za hud mraz in živigajoči veter. Zdaj pa vse počiva v omari.

Tisti popoldan pa se je vreme pokvarilo. Sonce je prekrila debela oblačna gmota. Veter je živigal in pel kot v najhujši zimi.

Nina se je naučila babičinih palačink in dejala: »Babi, danes grem prej, ker mami dela le do treh.«

»Ja, deklič, obleci se morava.«

Iz omare je pokukal šal in nato kapa z velikim okroglim cofkom. Ja, pa še plašč in rokavice je treba imeti. Nina je stala mirno kot v šoli pri telovadbi, ko jo je babica opremljala.

»Tako, kapo, ja, tudi laske stlačiva pod njo. No, pa šal, dobro ga zavijeva. Tako, pridna deklica. Zdaj pa še palačinke. Vroče so še, zato jih položim s kozico vred v ce-kar.«

»Babica,« je zdaj prešinilo Nino, ko se je zagledala v ogledalo, »zdaj sem kot

Rdeča kapica, in če pride volk, me kar pohrusta.« Babica jo je brž potolažila: »Ne bo te, ne. Kar palačinke mu ponudi. Ko bo oblizoval

pevki. Ja, imenitna zamisel. Zdaj pa na sonce in k babici! Veselo poskakuje po mehki gozdni potki. Ptice prepe-

ponev, mu že pobegneš.«

»Hvala, babi, bistra si kot vedno. Srečno!«

Naslednji dan je stalo sonce visoko in kar smejalo se je. Prebudilo je brstiče na drevju, listi so že lezli navzven in pozdravljali božajoče žarke. Tako je tudi toplota brž zvalila Nino iz hiše. Lačen trebušček jo je tudi že priganjal, k babici seveda. Le še v kopalnico, da si umije roke! Pogleda se v ogledalo. Čudno blede je. Babica bo takoj ponujala čajke. Bistre oči so se sprehodile po maminih policah. Zazre se vanje, kot bi jih vide-la prvič. Joj, kakšne miže-maže! Črne krtačke, zelene in modre ploščate škatlice in rdeče, vse od karminaste do višnjeve. Ampak majčkeno premajhna je. Brž po pručko! In zdaj se začne barvati: obrvi črne, veke zgoraj zelene, pod očmi rahlomodne, nato ves obraz z rožnatim nadihom, ličnice pa morajo biti rdeče. Dolgo opazuje tu tujo deklico v zrcalu in že je podobna filmski zvezdici, no, ali pa vsaj kakšni domači pop

vajo danes lepše kot so včeraj. Priskaklja do babičine hiške. Babica jo pričaka že na dvorišču. Ostrmi in začudeno gleda vanjo. Nato zajame sapo, rekoč: »Joj, kakšne barve! Zdaj si kot semafor!«

»Babi, ti si res starokopitna!« pravi užaljeno.

»No, deklica, včeraj si se ti bala volka. Danes bi se volk ustrašil tebe, pobegnil v gozd in se nikdar več ne bi prikazal.«

»Te bojne barve so torej koristne. Tako uženem volka.«

»Brž se pojdi ocedit, sicer se jesti ne boš mogla. In roke si umij, z milom!«

Nina se je vrnila malce zabuhla v lica in sedla za mizo.

Pravljice še niso izumrle, o volku pa babica ne pripoveduje več.

(Ilustrirala:
Katerina
Kalc)

KAUT

Pismo iz Sobote

Kak sam se peko pa kūjo

Takše vročine, kak smo jo doživeli tou leto, sam dja san eske nej doživo. Vej pa sam eske mladi pa ne poumnim daleč nazaj, nej? Dapa vseeno, vročje je bilou, kak če bi bili v pekli, je prajla moja tašča Regina, trno čedna ženska, in moram vam prajti, ka sam si ranč tak brodo kak una. Čudno, nej? Leko, ka se mi je zavolo vročine v glavej skūjalo, ka sam si ranč tak gnako brodo. Tou se je eske nej zgodilo. In tou je tisto najūše! Nej tou, ka je vse posenilo, ka je pouv vrag vzeu, ka so potoki posenili, ka mara nema nika za gesti, ka ostanemo brezi tikvinoga olaja, ka sam tou leto eske nej vido grbanja, nej, tou je spoj nej nikša nevola. Najvekša nevola je tou, ka moji tašči Regini, trno čedni ženski, dam istino. Zato ka je tisto o vročini kak v pekli biu samo začetek. Ka vse je ške prišlo po tistom!

Kūjalo pa peklo je že zazrankoma. Spjoj sam nej emo vole pogledniti vō iz zemenice. Tam je eske bilou za strpeti. Nagnouk čūjem, ka me zove. Vej pa vejte sto, nej? Začala si je na glas broditi, kak so drva zdaj že dun lepou posenila pa bi cajt biu, naj je razkalam, ka do kredi za zimo. Ranč sam si nika nej brodo, vzeo sam topačo in je tam pod žrdjavim suncom začo kalati. Nejsam zamajno dvakrat pa sam biu moker kak riba v vodej.

-Na, vidiš! Ranč ti nej trbejskoučiti v vodou, ka bi se ladiu, - se mi je nasmejala in odišla na moje mesto v zemenico.

Meni so se možgani v glavej rejsan skūjali in vcejlak vkūper potegnili. Ene rejči sam njoj nej povedo nazaj, liki sam seko, dokej sam nej razkalo cejli kūp in ga potistom eske lepou sklau.

-Zdaj pa dun leko skopaš eske tisto gredo tam na konci gračenka. Leko, ka de dež in mo po tistom nut sadila šalato, - mi je že potisnila v pravo rokou lopato v lejo pa motiko.

Istino mate, odišla je nazaj v zemenico, ge pa kopat trdo zabito zemlo. Zdaj tō istino mate, od vročine se mi je vcejlak zmejšalo. Mlato sam po tistoj zemlej, kak če bi škeu kamen pregristi. Lopata je nej šla nut, motika pa mi je nazaj skakala, ka mi je vse cinkalo v glavej. Voda je tekla z mene, pod meuv pa je bila vse vekša mlaka. Sousedi so me gledali pa obračali oči. Do večera sam nekaj li skopo tisti falat kamene zemle in jo kcuj eske zalejo. S svojo vodou, nej. Ali den je za me eske nej biu pri kraji. Večerna sparina me je tadale pekla pa kūjala tisto, ka je ške ostalo v glavej.

-Dobro bi bilou bubrike doj pobrati, ka je zranja v glaže dejem, - sam čūu vō iz zemenice, ge pa sam si vzeu patri, korblin in tak pod posvejtom odo in pobiro bubrike. Zdaj so bili kouli na grajki že čistak vsi souseidi pa mlajši od vseposedi. Gledali so me, se naraji smejali, ovi bole starejši pa so s prstom nika kazali kouli čela. Vejnj bi eske dugo nabiro bubrike, če bi nej eden od nji pravo tak malo bole na glas.

-Vej pa ka je toumi našomi sosedj? Že se tak trno čedna ravna, kak njegva tašča Regina, trno čedna ženska.

Dun se mi je nej vse skūjalo v glavej. Tak nagnouk sam gor prišo, ka mā možakar velko istino. Šeu sam v zemenico in njoj pravo, ka patri več ne svejti.

-Nika ne deje. Eti maš svejčo, - jo je nika nej zmejšalo.

Počako sam, ka so souseidi odišli spat. Po tistom sam z vužgano svejčo tadale isko bubrike. Dun se mi je vse skūjalo v glavej, ka sam postano tak trno čeden možakar. Ranč tak kak moja tašča Regina, trno čedna ženska.

Miki

Otkauvska kapejla

17. avgusta, v nedelo, v tretjoj vóri znauva posve-

»Dočas, ka so nej šli v bojno, dočas so zdravi bili. Doma so njali ženo pa tri detete.«

• *Gda je tau bilau?*

»1914. leta, v prvi bojni.«

• *Ka se je z njimi ve-nej na fronti zga-dilo?*

»Vejš, kak je tam clovek, ta nede, če je nej mujs. Doma so bili mlajši pa je njegva pamet vsigdar doma odla. Telko si je brodo, ka ma je tam že vse na žile slau pa betežen grato.«

• *Sto je dau kapejlo postaviti?*

»Dejdeka sestra, stera je v Budimpešti apatica (nuna) bila. Gda je zvejdla, ka je brat betežen, te je dala kapejlo postaviti, naj ozdravi.«

• *Gda je tau bilau?*

»Stalno ne vejim, dapa kaullek 1917. leta, gda so dejdek domau s fronte prišli.«

• *Pa so ozdravili?*

»Nej, 1920 leta so mrlí.«

• *Kapejla nej pomagala?*

»Vejš, kak je tau. Gospodni baug, ka nam dá, tisto tak mora biti.«

K. Holec

čajo otkauvsko kapejlo, stero je števanovska samouprava dala obnauviti. Sto, zaka pa kelšoga leta je dau tau kapejlo postaviti, sam spítavo, dapa trno niške nej vedo valas dati. Gora sam ušo na faro pa v stari knjigaj sam isko, če kakšne podatke najdem. Dvej vóre sam obračo knjige pa stare papire, dapa od kapejle sam nika nej najšo. Nazaj sam ušo v Otkauvce pa Madjarni so me opautili, naj dem k *Djuri Mariški*, ona de mi vejdlá pripovedjati, njau moram spítavati.

• *Mariška néni, vedli bi kaj prajti mena od te kapejle?*

»Zaka bi pa nej vedla. Vejpa ta kapejla je za mojoga dejdeka postavlena.«

• *Zaka so vašomi dejdeki kapejlo postavili?*

»Zato, naj ozdravi.«

• *Betežni so bili?*

NIKA ZA SMEJ...

Molitev

Mali Rudi pa mali Vili vkúp v šaulo ojdita pa si večkrat kaj pripovedjata. Etognauk je Rudi etak gučo Vilini: »Vejš, Vili, mi doma pred tistim, kak bi geli, napona boga molimo. Moja mati naprej moli, ka mi eške tak fejst ne vejmo.«

Vili zdaj etak pravi: »Vejš, Rudi, pri nas pa moj oča napona pred tistim, kak bi kaj djeli, moli. Sploj pa od tistega mau, ka nejma dela. Med tejm moldjenom je tū

vsigdar navzaúci gospodin Baug, samo ka je tau nej molitev.«

Pri doktori

Robi je etognauk tak kašlau, ka je že skurok fertig bio. On neške trnok k doktori lejhati, depa zdaj je prisiljeni bio, zatok ka so že doma nej mogli spati od njegvoga kašlanja. Nut stauipi k doktori, of ga pita, ka ma je. Gda se je Robi začno taužiti na svoj kašau, te je doktor telefon daubo pa je ranč

dobro nej čüjo, ka je Robini. Etak ma je pa takšo vrastvo spiso, ka clovek takšoga reda núca, če se ma vse kaj stavi.

On je tau vrastvo redno nut pobrau pa je po tistem redno lejto na tisto mesto, kama krau tū pejški odi. Etak se ma je pa kašau nej pobaukšo pa je tanazaj ušo k doktori. Doktor ga pita, če je kaj buakše pa če eške kašla. Robi pa etak pravi: »Kašlau bi, kašlau, samo ka se ne pokúsim.«

I. B.

Sodelavci Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani (dr. Katalin Munda Hirnök, dr. Attila Kovács) in Muzeja Savaria v Szombathelyu (Marija Kozar) raziskujejo položaj Slovencev na Madžarskem zunaj avtohtone poselitve. Lani so se pogovarjali s Slovenci v Szombathelyu, letos julija pa s Slovenci v Mosonmagyaróváru in Hegyeshalomu. Pri organizaciji sta največ pomagala Gizi in Laci Brašič (v sredini). Njima in vsem drugim, ki so pomagali in pripovedovali se lepo zahvalimo. Septembra bi radi šli v Budimpešto, leta 2004 pa izdali knjigo o rezultatih raziskave.

V sombotelskem skanznu se je sredi julija začel delati omet na stenah slovenske hiše. Ometavajo jo z grobim in finim ometom. Pri grobem ometu mešajo k ilovici slamo, pri finem pa pleve. Z grobim ometom izdelajo reže med bruni. S finim ometom zgladijo stene. Tako bo ometano samo stanovanjsko poslopje, pri skednju bodo izdelane z grobim ometom samo reže med bruni. Tla vseh prostorov bodo iz zbite ilovice. Do 20. avgusta bo zgrajena tudi krušna peč z ognjiščem. Takrat bodo sombotelski Slovenci v njej (simbolično) pekli kruh.

Porabje

ČASOPIS
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtak

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1,
p.p. 77,
tel.: 94/380-767

e-mail:
porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062.

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.

Berite

in

širite

PORABJE